

ULUSLARARASI INTERNATIONAL
GENÇ BİLİMCİLER BULUŞMASI I: YOUNG SCHOLARS CONFERENCE I:
ANADOLU AKDENİZİ SEMPOZYUMU MEDITERRANEAN ANATOLIA
04-07 KASIM 2009 04-07 NOVEMBER 2009
ANTALYA

SEMPOZYUM SYMPOSIUM BİLDİRİLERİ PROCEEDINGS

Editörler / *Editors*

Kayhan DÖRTLÜK
Dr. Tarkan KAHYA
Remziye BOYRAZ SEYHAN
Tuba ERTEKİN

AYRIBASIM / OFFPRINT

Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
Suna & İnan Kıraç Research Institute on Mediterranean Civilizations

SUNA – İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Kongre, Sempozyum, Seminer Dizisi: 3 / Congress, Symposium, Seminar Series: 3

**ULUSLARARASI GENÇ BİLİMCİLER BULUŞMASI I:
Anadolu Akdenizi Sempozyumu**

Sempozyum Bildirileri

*INTERNATIONAL YOUNG SCHOLARS CONFERENCE I:
Mediterranean Anatolia
Symposium Proceedings*

Editörler / Editors
Kayhan DÖRTLÜK
Dr. Tarkan KAHYA
Remziye BOYRAZ SEYHAN
Tuba ERTEKİN

ISBN 978-605-4018-15-4

© Suna – İnan Kiraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2012

Bu kitapta yayınlanan bildirilerin yayım hakkı saklıdır. AKMED ve yazarlarının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, basılamaz, yayınlanamaz.
Bildiri metinleriyle ilgili her türlü sorumluluk yazarlarına aittir.

All rights reserved. No part of this book may be used or reproduced in any manner without written permission from the AKMED and the authors. All responsibility rising from the content of the papers published here rests upon their authors.

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sok. No. 25
Kaleiçi 07100 ANTALYA – TÜRKİYE
Tel: 0 (242) 243 42 74 • Fax: 0 (242) 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

Baskı / Printed by

MAS Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No. 3 Kağthane - İstanbul / Türkiye
Tel: +90 (212) 294 10 00 Fax: +90 (212) 294 90 80
info@masmat.com.tr
Sertifika/Certificate No: 12055

Yapım / Production

Zero Prodüksiyon Ltd.

 Vehbi Koç Vakfı

İçindekiler / Contents

AKDOĞU-ARCA Ebru	1	Güney Küçük Asya'nın Sınır Yazıtları
ASLAN Erdoğan	9	Kekova Bölgesi Sualtı Araştırmaları "Aperlai Limanı"
BECKS Ralf	23	Prehistoric Research in Lycia Present State and Perspectives
BELGİN-HENRY Ayşe	31	"Genç" Aziz Simeon Hac Merkezi ve Manastırının Mimarisi: Yeni Bulgular, Yeni Sorular
BOYRAZ-SEYHAN Remziye	43	Likya ve Pisidya Bölgesinde Pelta
BULBA Mustafa	57	Antik Çağ'da Kaunos-Lykia İlişkileri
ÇÖRTÜK Ufuk	63	Kaunos Neophron Exedrası
DİNÇ Senem	77	Hellenistik ve Roma Çağları Likyası'nda Sympoliteia'lar
DÖKÜ F. Eray	87	2006 - 2009 Kibyra Kazıları
DÖNMEZ-ÖZTÜRK Filiz	101	Likya'da Roma Vatandaşlık Hakkı Verme Politikasının Başlangıcı ve İ.S. 1. yy.'daki Gelişimi
EFENDİOĞLU Tuba	109	Hellenizm ve Roma Çağları Likyası'nda Yerel Kültür
GEBAUER Jörg	123	Prehellenistic Ceramics of the 2002-2005 Excavations at Limyra. The Banded and Wave-Line Pottery
GÖKALP-ÖZDİL Nuray	131	Antik Dönem Attaleia Yazıtları
GÜMÜŞ Şahin – GÜCEREN İlhan	137	Zindan Mağarası Kutsal Alanı
İŞIKLIKAYA-LAUBSCHER Işıl	151	Perge Mozaikleri: Güney Hamam, Macellum ve Güney Bazilika Portiği Mozaikleri Hakkında Ön Değerlendirmeler
İŞLER Bülent	161	Likya Bölgesi'ndeki Karabel-Asarcık Yerleşimi Yapılarının Plan ve İşlev Özellikleri Üzerine Gözlemler
KAHYA Tarkan	175	Pisidia Arkaik Dönem Pişmiş Toprak Çatı Elemanları Üzerine Bazı Gözlemler
KART Erkan	195	Anadolu'da İsis ve Sarapis Kültünün Kaunos'taki İzleri
KÖKER Hüseyin	205	Yeni Bir Sillyon Bronz Sikkesi
KÖKMEN Hülya	207	Antalya Kesik Minare'de Bulunan Antik Dönem Kapıları
KÜRKCÜ Mehmet	219	İmparatorluk Dönemi'nde Likya Kentleri Üzerine Bir Sentez
METİN Hüseyin	227	Kibyra'dan Bir Grup Palmet Kulplu Kandil
NAYCI Nida	237	Kilikia Olba Bölgesi Kültürel ve Doğal Peyzaj Dokusunun Korunmasında Arkeolojik Mirasın Rolü ve Bütüncül Değerlendirilmesi

ONUR Fatih	257	Perge'den Anastasius Dönemi'ne Ait Bir Ordu Fermanı: Ön Rapor
ÖNCÜ Ö. Emre	273	Antalya-Olympos Antik Kenti Roma Mimarisi Araştırmalarından Yeni Bulgular
ÖZCAN Ayça	285	Pisidia Bölgesi'nde Roma İmparatorluğu'nun Yapı Propagandası ve Politikası
ÖZDİLEK Banu	301	Rhodiapolis Örneğinde: Tiyatro Sahne Binalarında Anlama-Tanımlama-Değerlendirme Sorunları ve Çözümleri ile Ulaşılan Sonuçlardaki Doğruluk Riskleri Üzerine Kuramsal-Yöntemsel Bir Çalışma
ÖZTAŞKIN Gökçen Kurtuluş	313	Yanartaş (Khimera)'taki Bizans Dönemi Bazilikası
ÖZTAŞKIN Gökçen Kurtuluş	329	Antalya-Olympos Mozaikli Yapı
ÖZTAŞKIN Muradiye		
ÖZTÜRK Hüseyin Sami	347	İ.Ö. II. - İ.S. IV. Yüzyıllarda Lykia'nın Kırsal Güvenlik Problemleri
RIVALLAND Anne-Sophie	361	Architecture and power in the Greek city-states of Southern Asia Minor (Pamphylia-Pisidia): methodology and research objectives
SANCAKTAR Hacer	371	Pisidia, Kilikia ve Lykaonia Bölgelerindeki Roma Koloni Kentleri Sikke Tipolojisi
SARIKAYA Sevgi	385	III. Antiokhos'un Karia Seferi ve Sonrasında Asyia Hakkı Tanıdığı Kentler: Seleukos Kralının Küçük Asya Kentleri Üzerinde Uyguladığı Politika
SAYGILI Başak	397	Kalıp Yapımı Kibyra Kaseleri
SERDAR-DİNÇER Pınar	415	Side Müzesi'nde Bulunan Bizans Dönemi Taş Eserleri
ŞERİFOĞLU Tevfik Emre	427	İ.Ö. II. Binyıl ve Erken Demir Çağı'nda Göksu Vadisi ve Çevresi
TARKAN Düzgün	439	Kibyra Sunakları
TIBIKOĞLU H. Onur	453	Doğu Likya'da Artemis Kültü
TURAK Özgür	465	Pamphylia Bölgesi'nde Bulunmuş Roma İmparatorluk Dönemi Girlandlı Lahitleri
TÜNER-ÖNEN Nihal	479	Yazıtlar Işığında Phaselis
TÜRKOĞLU İnci	489	Jews in Antalya (Attaleia/Adalia)
VYNCKE Kim	497	The Classical-Hellenistic Settlement at Düzen Tepe (SW Turkey): "the story of two settlements" or "two sides to a story"?
YILDIRIM Nazlı	509	Lykia Klineleri: Form ve Tipoloji
YILDIZ Volkan	521	Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazılarında Bulunan Doğu Sigillataları A Grubu Seramikleri

Sempozyum Şeref Başkanları / *Honorary Presidents*

Suna Kıraç (AKMED Kurucusu / *Founder of AKMED*)

İnan Kıraç (AKMED Kurucusu / *Founder of AKMED*)

Sempozyum Bilim Danışma Kurulu / *Symposium Academic Advisory Board*

Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu

Prof. Dr. Güler Çelgin

Prof. Dr. A. Vedat Çelgin

Prof. Dr. Nevzat Çevik

Prof. Dr. İnci Delemen

Prof. Dr. Refik Duru

Prof. Dr. Serra Durugönül

Prof. Dr. Cengiz Işık

Prof. Dr. Scott Redford

Prof. Dr. Mustafa H. Sayar

Prof. Dr. Oğuz Tekin

Doç. Dr. Billur Tekkök

Prof. Dr. Gülsün Umurtak

Prof. Dr. Burhan Varkıvanç

Prof. Dr. Levent Zoroğlu

Sempozyum Düzenleme Kurulu / *Symposium Organizing Committee*

Kayhan Dörtlük

Dr. Tarkan Kahya

Remziye Boyraz Seyhan

Tuba Ertekin

Mustafa İncebacak

Hoşgeldiniz!

Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü siz değerli genç bilim insanlarını **Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi** Sempozyumu'nda biraraya getirip böyle bir geleneğe öncülük yapmış olmaktan kıvanç ve mutluluk duymaktadır.

Bu sempozyum ile Anadolu Akdenizi'nde bir diğer ifadeyle antik Lykia, Pamphylia, Pisidia ve Kilikia bölgelerinde yüksek lisans ve doktora projelerini gerçekleştiren yerli - yabancı genç bilimcilerin sesini Antalya üzerinden bilim dünyasına ulaştırmayı amaçlamaktayız.

Başta Sempozyum Şeref başkanlarımız ve Bilim Danışma Kurulu Üyelerimiz olmak üzere Sempozyumu bildirileriyle onurlandıran genç bilimcilere ve bu buluşmada emeği olanlara ne kadar teşekkür etsek azdır.

Antalya'ya Hoşgeldiniz!

Welcome!

Suna & İnan Kırac Research Institute on Mediterranean Civilizations is pleased and proud to bring together and host you, the invaluable young scholars, at the **International Young Scholars Conference I: Mediterranean Anatolia** and to have pioneered such a tradition.

We aim to make the voices of the Turkish and foreign young scholars, who continue their master's and PhD studies on the Mediterranean Anatolia, that is the geography encompassing ancient Lycia, Pamphylia, Pisidia and Cilicia, heard across the world academia through Antalya.

We would like to thank, above all our Honorary Presidents and all the members of the Academic Advisory Board of this symposium, and the young scholars as well as those who have contributed to this union.

Welcome to Antalya!

Antalya-Olympos Mozaikli Yapı

Gökçen K. ÖZTAŞKIN* – Muradiye ÖZTAŞKIN**

Olympos antik kenti, günümüz Antalya şehir merkezinin yaklaşık 80 km. güneybatısında yer alan, Doğu Likya kentlerinden biridir. Kentin en eski yerleşim dokusunun Helenistik Dönem'e kadar uzandığını gösteren duvar kalıntıları ve az sayıda seramik fragmanları mevcuttur. Ancak kent hakkında en kesin bilgiler, Likya Birliği'ne katılmasından sonraki süreçle birlikte ortaya çıkar. M.Ö. 168 - M.S. 42 yılları arasında Olympos, ΟΛΥΜΠΗ ΛΥΚΙΩΝ etnikonlu sikkeler basmıştır. Ayrıca kent Likya Birliği'nde üç oy hakkına sahip büyük kentler arasında sayılır. M.Ö. 81 yılına ait bir yazıtta ise Olympos adının yerine Limyra'nın geçmesi bu tarihte artık kentin Birliğe üye olmadığını gösterir. Bu tarihten sonra Olympos'un pseudo-birlik sikkesi bastığı bilinir. Bu durum araştırmacılar tarafından Olympos'un korsan hâkimiyetine girmesiyle ilişkilendirilir¹.

Roma İmparatorluk Çağı'nda kent tekrar Likya Birliği'nin bir üyesidir. Hatta M.S. 2. yy. sonu-3. yy. başına ait bir mezar yazıtından Olymposlu Marcus Aurelius Arkhepolis'in Lykiarkhlık görevinde olduğu bilinmektedir². Bu tarihten sonra yazılı kaynaklarda, Olympos'un ardından Patara'nın piskoposu olarak anılan Methodios karşımıza çıkar. 20 Haziran 312'de Patara'da Maximinus Daia'nın katıldığı bir mahkeme tarafından idam edildiği kabul edilir. Konsil kayıtlarına göre ise Aristokritos isimli piskoposun 431 Efes genel konsiline katıldığı bilinmektedir. 457-58 yılları arasına ait belgelerde piskopos Anatolius adı geçer. 518-20 Konstantinopolis Sinodu'nda ise Piskopos Ioannaes adına rastlanmaktadır³. Bu tarihten sonra 7. yy. ortasından itibaren Arap akınları ile başlayan; Anadolu'nun yağma ve talan edilmesi döneminde kentin durumuna ilişkin veri yoktur⁴. Hatta bu tarihten sonra Olympos'un tekrar iskân edilip edilmediğini söylemek bile güçtür. Devam eden kazı çalışmaları, kuşkusuz bu soruların yanıtlanmasında önemli katkılar sağlayacaktır⁵.

* Gökçen K. Öztaşkın, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kınıklı Kampüsü, Kınıklı - Denizli.
E-posta: gokcenko@gmail.com

** Muradiye Öztaşkın, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kınıklı Kampüsü, Kınıklı - Denizli.
E-posta: muradiyeb@gmail.com

Konu ile ilgili çalışmamıza izin veren ve öğrencilerine desteğini esirgemeyen Olympos Projesi başkanı Prof. Dr. B. Y. Olcay Uçkan'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Olympos'taki korsanlık faaliyetleri için bk.: Olcay Uçkan 2006, 35-36; Uğurlu 2007, 81.

² Olcay Uçkan 2006, 37.

³ Hellenkemper – Hild 2004, 758.

⁴ Arap akınlarının bölgedeki etkisi için bk.: Foss 1994.

⁵ Kazı çalışmaları için bk.: Olcay Uçkan 2008; Olcay Uçkan 2009. Yapılan kazı çalışmaları her yıl düzenli olarak Kültür Bakanlığı'nca düzenlenen KST'da ve Anmed'de yayınlanmaktadır.

Kent yapısal olarak ortasından geçen Göksu ile ikiye ayrılmıştır. Mozaikli Yapı kentin kuzey kesiminde yer alır⁶. Bu alanda, sahilten Liman Caddesi üzerinden batıya doğru gidildiğinde; 19. yy'da yapının hemen dış duvarlarının yanından geçerek liman caddesindeki değirmene bağlanan su kanalı inşa edilmiştir. Su kanalı takip edilerek kuzeybatıya doğru gidildiğinde yapı kalıntıları, Lykiarkh mezarı ve tekli lahitler yer alır⁷. Günümüzde yapı çevresindeki su kaynağının yatak değiştirerek alana yayılması ile güneybatı cephesi hariç; üç yönden geniş bir bataklık alanı içerisinde kalmıştır. Bu durum yapının çevresiyle birlikte değerlendirilmesini ve kentteki tam konumunu açıklamayı güçleştirmektedir. Aynı zamanda alandaki kazı çalışmalarının küçük sondajlar şeklinde yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Mozaikli Yapı'da ilk çalışmalar ikinci kattan düşen ve harap durumda olan mozaiklerin kurtarılması amacıyla, 1991-1992 yıllarında Antalya müzesi arkeologlarından O. Atvur tarafından gerçekleştirilmiştir⁸. Bölge halkı tarafından hamam olarak anılan yapı, içerisindeki *opus tessalatum* tekniğindeki mozaiklerin halen yoğun olarak görülebilmesi sebebiyle çalışmalar esnasında 'Mozaikli Yapı' olarak anılmıştır. Bu yıllarda yapıda ikinci katın çökmesi ile oluşan toprakla karışık dolgu kaldırılarak yapının içerisi ve çevresi birinci katın zemin seviyesinden 60 cm. yüksekliğe kadar temizlenmiştir. Bitkiler ve yapıya zarar verecek diğer unsurlar ortadan kaldırılarak alanın korunması sağlanmıştır. Kazı esnasında bulunan mozaik fragmanlarının koruma altına alınması için bazı parçalar kazı evi deposuna taşınmıştır. Arazide kalan çok büyük boyutlu parçalar ise yapıda düz bir şekilde hazırlanan kumlu toprak yatağı içerisine bırakılmak zorunda kalmıştır. 2000 yılından beri kentte temizlik ve kazı çalışmalarını sürdüren Anadolu Üniversitesi'ne bağlı ekip tarafından yürütülen proje çerçevesinde de 2007 yılından itibaren yapıda çalışmalar sürdürülmektedir.

Yapılan ilk çalışmalarda yapının içerisinde ele geçen mimari parçalar ve seramik buluntular yapının tamamen bir Erken Bizans Devri yapısı olduğunu düşündürmüştür. Ancak yapıda görülen duvar işçiliğinin benzerlerinin en erken 10. yy'da görülmeye başlandığı üzerine yapılan araştırmaların varlığı ve yapıdaki *opus tessalatum* tekniğindeki mozaiklerin 10. yy. ve sonrasında görülen malzeme-tekniğindeki kubbelerin üzerinde yer alması, Olympos kentindeki mimari kronolojinin açık bir şekilde anlaşılabilmesi için bu yapıya daha fazla eğilinmesini gerektirmiştir.

Yapı merkezde geniş bir oda ve etrafında sıralanan dokuz mekandan oluşan, kuzeybatı-güneydoğu yönelişli, dikdörtgen bir kompleks biçimindedir (Res. 1). Mozaikli Yapı'nın ikinci kat hizasında halen görülebilen duvarlar ve J Odası'ndaki taş basamaklar sayesinde çift katlı olduğu bilinmektedir. İkinci kata ait bu duvarlardan sadece güney ve kuzey yönündekilerden bir kısmı ayakta kalabilmiştir. Zemin katta A, C ve D odalarında kuzey yönünde eksedralar yer alır. Yapıda mekânların birbiriyle bağlantısını sağlayan geniş kapı açıklıklarının yanı sıra yine geniş pencere açıklıkları vardır (Res. 2). Pencere-lerden bazıları üzerinde yaklaşık 6-7 cm. kalınlığında, ahşap yâda başka bir malzemedan yapılmış olabilecek şebekeyi iki yanından saran harç izleri günümüzde de halen görülebilmektedir⁹.

Zemin kattaki odalar tuğla, taş ve taş-tuğla almaşık olarak yapılmış küçük kubbelerle örtülmüştür. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Yalnızca D Odası üzerindeki mevcut izlerden bu odanın daha geniş ve yüksek bir kubbe ile örtülü olduğu dolayısıyla burada ikinci katın mevcut olmadığı, ikinci katın birbirine D Odası eksedrası üzerinden geçen bir koridorla bağlanan iki geniş odadan

⁶ Kent planı için bk.: Olcay Uçkan 2006.

⁷ Kentsel doku ve diğer yapılar için bk.: Olcay Uçkan 2006; Parman Uçkan 2006.

⁸ Yapılan çalışmalar için bk.: Atvur 1999.

⁹ 1992 yılında yapılan çalışmalar esnasında yapı içerisinde bulunan Erken Bizans Dönemi'ne ait pencere camları mevcuttur. Ancak tam olarak hangi mekânda buldukları kaydedilmemiştir.

oluştugu tespit edilmiştir. Batı ve doğu yönündeki odalar, zemin kattaki mekânların küçük kubbe-leri üzerine oturmuştur. Bu yüzden ikinci katın oluşturulmasında hatıl kullanılmaksızın; kubbe yarım daireleri arasında kalan boşluklar harç, moloz taş ve seramik parçaları ile doldurularak ikinci katın zemini oluşturulmuştur. Bu harçlı dolgunun üzerine de nucleusun uygulanmasıyla mozaikler yapılabilmektedir.

Mevcut planı bilinen yapının güneyinde yer alan atriuma ait izler ise 2009 yılı çalışmalarında tespit edilebilmiştir. Ancak günümüzde sadece peristyli taşıyan L biçimli payelerden iki tanesi görülebilmektedir. Yapı duvarlarının ikinci kat seviyesine kadar ayakta olması ancak atriumun tamamen yıkılması dikkat çekicidir. Bu durum atriumun güney duvarının hemen yakınından geçen su kanalının inşası sırasında atriumu oluşturan yapı malzemesinin sökülerek kullanılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu alanda yapılan temizlik esnasında kireçtaşından *opus sectile* parçalarına, mermer sütun parçalarına ve peristylin örtüsüne ait olabilecek kiremit parçaları ile Hayes tarafından Form 11 olarak adlandırılan ve 5-6. yy'lara tarihlendirilen çok sayıda kap parçasına rastlanmıştır¹⁰. Mevcut veriler atrium için restitüsyon hazırlanmasını sağlamıştır. Buna göre atrium dört adet L payenin arasında ikişer sütun ile taşınan bir peristil ile çevrelenmiştir. Atriumdan D Odası'na giriş, olasılıkla iki ayakla taşınan üç kemer açıklığı ile sağlanmıştır. Bu kemerlerden sadece en batıdaki başlangıcı görülebilmektedir. Atriumun doğu duvarında bir kapı açıklığı olup olmadığı bilinmemektedir. Batıda bir sokak bulunmasına rağmen buraya açılan bir giriş olmadığı tespit edilmiştir. Olasılıkla yapının girişi güney yönden sağlanmıştır.

Yapıda malzeme olarak moloz taş köşelerde ise kaba yonu kesme taş kullanılmıştır. Düzensiz moloz taş örgü arasındaki derzler kalın harç tabakasıyla vurgulanmıştır. H Odası güney duvarı üzerinde harç üzerine hilal mala benzeri bir aletle yapılmış bir haç motifi görülür (Res. 3a). Yapının duvarlarında da harç üzerinde yine mala benzeri bir aletle yapılmış dalgalı çizgiler mevcuttur (Res. 3b). Benzer şekilde harç düzenlemesi 6. yy. içerisinde değerlendirilen Gemiler Ada III no.lu kilisenin kuzeyinden başlayarak limana bağlanan koridorda görülmektedir¹¹. Ayrıca yine Olympos kenti içerisindeki erken dönem transeptli bazilika ve vaftizhane duvarlarında da karşımıza çıkar¹².

Kubbe ve kemerler ise kesme taş-tuğla almaşıklığındadır. Niş yarım kubbelerinde özenli bir işçilikle yerleştirilmiş tuğlalar kullanılmıştır (Res. 3e). Tuğlaların sepet örgüsü oluşturacak biçimde, üçlü gruplar halinde dikey ve yatay olarak değişen düzende yerleştirilmesi yapıda tercih edilen bir uygulamadır. C ve D odalarının kuzeyinde yer alan niş yarım kubbeleri bu düzendedir. Niş kemerlerinde ise 3-4 tuğla ve 1 taş almaşıklığı kullanılmıştır. C odası niş kemeri üzerinde iki sıra yatay tuğla dizisi arasında testere dişi şeklinde bir çerçeve bulunur. (Res. 3d-f) Aynı düzenleme B ve C odaları, batı-doğu duvarları; H ve I odaları kuzey-güney duvarları kör kemerlerinde de kullanılmıştır. C odası kemerindeki tuğlalar üzerinde beyaz renkli boya ile küçük noktalar ve diyagonal çizgiler şeklinde süslemeler yer alır.

D odasından atriuma geçiş sağlayan üçlü açıklığın görülen kemer düzenlemesi üç kademelidir. (Res. 3c) Kemer ayağı üzerinde yatay iki sıra tuğladan sonra başlayan kademeli kemerlerin ilk ikisinde tuğlalar üçerli gruplar halinde dikey ve yatay şekilde alternatifli sıralanmıştır. Üçüncü kademe ise ince tuğla bantlar arasında testere dişi şeklinde bir çerçeve görünümündedir. D Odası pandantiflerinde de tuğla kullanılmıştır. İç mekânlarda bu şekilde süslemenin önemli unsuru haline gelen tuğla, dış cepheye daha az tercih edilmiştir. Sadece almaşık teknikteki kemerlerin tuğlaları dış cepheye yansır. Kuzey

¹⁰ Hayes 1972, 383-384.

¹¹ Asano 1997, 460 Res. 9.

¹² Parman – Uçkan 2006, 597 Res. 9.

cephede D odası pencere kemeri hafif eğimli profile sahip tuğlalar ile çerçevelemiştir. Yapı duvarları üzerinde tuğla dekorasyonların daha sonra yapılmış olabileceğini gösterecek; küçük boyutlu tamirler hariç, onarım izleri görülmemektedir.

Kemerlerde görülen almaşık teknik uygulamalar için Likya Bölgesi içerisinde farklı tarihlendirmeler ileri sürülmüştür.¹³ Testere dişi frizler Erken Bizans Dönemi içerisinde Roma ve Ravenna'daki bazı yapılarda sadece saçaklık kısımlarında karşımıza çıkar.¹⁴ Kemerleri çevreleyecek şekilde yapılmış testere dişi frizlerin benzerleri ise yalnızca Orta ve Geç Bizans Dönemi'ne tarihlenen yapılarda karşımıza çıkmaktadır.¹⁵ Tuğla süslemeler açısından benzerlik kurulabilecek tüm bu yapılarda, tuğla dekorasyonlar dış cephelerde kullanılmıştır. Ancak Olympos Antik Kenti'nde karşılaşılan tuğla süslemeler tüm yapılarda iç mekânlara yöneliktir. Mozaikli Yapı haricinde kent içerisinde A Alanı yapı kompleksindeki vaftizhane giriş mekânında, Çok Nişli ve Yedi Nişli olarak isimlendirilen yapılarda tuğla dekorasyonlar iç mekânlarda uygulanmıştır.¹⁶

Yapılan çalışmalarda, nişlerde kullanılan tuğlaların kesilerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna göre nişlerde görülen tuğlaların uzunluğu 18 veya 26 cm., kalınlıkları 4 cm'dir. Yapının D Odası giriş kemerinde ise kesilmeden kullanılan tuğlalar 30.5x32x4 cm. ölçüsündedir. Bu ölçülerdeki tuğlalar yapıdaki kemerlerin hemen hepsinde kullanılmıştır. Aynı hamur özelliklerine sahip kesik tuğlaların da bu tuğlalardan kesilerek kullanıldığı düşünülmektedir. Tuğlaların nişlerde kesilerek kullanılması özelliği, Olympos A Alanı Vaftizhanesi'ndeki nişlerde de tespit edilmiştir¹⁷. Vaftizhane nartheksinin iç mekânının batısında yer alan beş nişin üzerinde de tuğla dekorasyonun oluşturulmasında tuğlaların Mozaikli Yapı'dakiyle aynı ölçülerde kesilerek kullanıldığı saptanmıştır. Bu durum A Kilisesi ve Vaftizhane binası ile Mozaikli Yapı'nın aynı dönemde inşa edilmiş olabileceğini düşündürür. 2009 çalışmalarında ele geçen beyaz kireç taşından *opus sectile*lerin de benzerlerinin A Kilisesi ve Vaftizhanesi'nde de kullanılmış olması da iki yapının çağdaş olması olasılığını kuvvetlendirir.

Nişlerde izlenen tuğla işçiliği yapının kubbelerinde de görülür. Yapının kubbelerinden dört tanesi günümüzde halen ayakta. Yıkılan kubbelerin parçaları ise dağınık halde yapı çevresinde görülebilmektedir. Bu kubbelerden C Odası kubbesi sadece tuğla diğerleri taş-tuğla almaşıklığındadır (Res. 4). Kubbelerin her birinde farklı geometrik kompozisyonlar kullanılmıştır. Tuğlaların farklı konumlarda yerleştirilmesiyle kubbeler üzerindeki görsel etkinin arttırılmaya çalışıldığı görülür. B odası kubbesi

¹³ Myra Aziz Nikolaos kilisesinde kuzey arkad düzenlemesinde görülen almaşık teknikteki kemerler Orta Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. bk. Ötügen 1999-2000, 228. Peschlow aynı yapının kuzey nefinin büyük bölümünü 6-7. yy'a tarihlemektedir. Peschlow 1990, 303-359. Apollonia kentinde yer alan Orta Bizans Dönemi kapalı yunan haçı planlı kilisenin batı kapısı üzerinde de almaşık teknikte bir kemer görülmektedir. Alparslan 2002, 129-130. Batı cephesinde almaşık teknikte bir kemer görülen Gemiler Ada III Nolu Bazilika da 6. yüzyıla tarihlenmektedir. Tsuji 1995, 72-77. Olympos Antik Kenti içerisindeki Yarım Bazilika'nın kuzey cephesindeki kemerler diğer arkeolojik veriler ile Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmiştir. Gökalp-Yıldırım 2010, 379. Kentin yakınındaki Yanartaş'ta yer alan bazilikada görülen almaşık kemerlerde Erken Bizans evresine aittir. Öztaşkın 2007, 46-47. Tersane Adası'ndaki kilisenin almaşık teknikteki çift kademeli apsis kemeri için, VII. yüzyılın başından daha erken bir döneme ait olması gerektiğini önerilmiştir. Peschlow 2001, 202.

U. Peshlow daha erken tarihli bir yayınında Mozaikli Yapı'da görülen duvarların Orta Bizans Dönemi'ne ait oldukları belirtmiştir. Peschlow 1993, 64. Ancak Tersane Adası üzerine yaptığı değerlendirme esnasında bu tarihlendirmenin Erken Bizans Dönemi olarak değişebileceğini belirtmiştir. Peschlow 2001, 204, dn. 22.

¹⁴ Trkulja 2004, 242.

¹⁵ Testere dişi friz uygulaması bölge içerisinde duvar yüzeyinde yatay bir bant şeklinde Demre Aziz Nikolaos kilisesinin kuzey cephesinde karşımıza çıkar. bk. Ötügen 1999-2000, 228. Res. 6. Kemerler çevresinde uygulanmış örnekler ise başkentin yanı sıra Bafa çevresinde ve Selanik'te, yapıların dış cephelerinde bulunmaktadır. Bafa bölgesi örnekleri için bk. Peschlow 2005, 161-203; Mercangöz 1990; Mercangöz 1992; Selanik örnekleri için bk. Cavarnos 1995. Başkent örnekleri için bk. Ötügen 1978; Ersen 1990. Bizans mimarisinde testere dişi frizlerin kullanımı ve gelişimi için ayrıca bk. Trkulja 2004, 242-244.

¹⁶ Bu yapılar için bk. Olcay Uçkan 2006, 77-84.

¹⁷ A Alanı'ndaki nişler için bk.: Olcay Uçkan 2006, 84.

taş-tuğla almasıklığındadır. Tuğlalar, niş yarım kubbelerindeki gibi yatay ve dikey sıralanmıştır. Kubbe merkezinde tuğla ile yapılmış haç motifinin üzerinde beyaz renkli boya ile noktalar yer alır. Kullanılan taşlar kare şeklindedir. Tamamen tuğla olan C Odası kubbesinden düşen parçalar yapının çevresinde görülebilmektedir. Kubbenin merkezi, yatay yerleştirilmiş tuğlalarla oluşturulmuş; kubbe etekleri ise niş yarım kubbeleri ile aynı özellikte düzenlenmiştir. Kubbeye geçişler taş pandantiflerle sağlanmıştır. D Odası kubbesi diğer kubbelerle göre daha geniş ve yüksektir. Günümüzde kubbeye ait herhangi bir ize rastlanmamaktadır. Pandantif tamamen tuğlalardan oluşturulmuştur. E, G ve H odaları kubbeleri bir sıra taş-üç sıra tuğla almasıklığında örülmüştür. E Odası kubbesini taşıyan kemerler tamamen tuğla; pandantifler ise taş-tuğla almasıklığındadır. G Odası kubbeleri almasıklık kemerler ile taşınmaktadır ve pandantifler de yine almasıklık tekniktedir. H Odası pandantifleri ise tamamen tuğladır.

Mozaik Buluntular

Bugün zemin katın yaklaşık 60 cm.'lik toprak dolgusu üzerinde görülen mozaik parçalarının tamamı ikinci katın çökmesi ile birinci kata düşen mozaiklerdir. 1992 yılı çalışmalarında tespit edilen parçaların yapıdaki mekânların içerisinde korunması uygun görülmüştür. İkinci kat mozaiklerinin bir kısmı *in situ* olarak; B ve E odalarının sağlam kalabilmiş kubbeleri üzerinde görülebilmektedir. E Odası'nın kubbesi üzerinde, ikinci katta mozaik parçaları üzerinde geometrik bordürün (giyoş) içerisinde trellis içerisinde kuş, hayvan figürleri ve bitkisel motifler bulunur (Res. 5c). Diğer bir panoda ise kantharostan çıkan akanthus yaprakları bordürü içerisinde sırasıyla dalga, ikili örgü motiflerinden oluşan bordürler yer alır (Res. 5a). Merkezdeki kompozisyonlar seçilememektedir. Zemin kattaki D Odası eksedrası üzerinden batıya doğru giderek diğer bir odaya geçişi sağlayan koridorun ise balık pulu motiflerinden oluşan bir mozaikle döşendiği halen görülebilmektedir (Res. 5b). İkinci kattaki diğer odanın mozaiklerine ait tek iz, B Odası kubbesi üzerinde yer alır. B Odası kubbesi üzerinde ise aşınmadan dolayı tamamı seçilemese de kare ve şevron motiflerinden oluşan geometrik bir pano görülebilir. Zemin katın toprak dolgusu üzerinde görülen parçalardan birçoğu bu kompozisyonlara ait fragmanlardır. 1992 yılında kazı evi deposuna taşınmış mozaikler üzerinde tavşan, dağ keçisi ve başının yanında "XRI" harfleri okunan insan figürü yer alır. Başının diğer tarafı kırık olduğu için yazıt tam okunamamaktadır¹⁸. Alanda yapılan temizlik çalışmaları esnasında tespit edilmiş ancak figürlü olduğu için tahrip olmasından çekinerek tekrar toprağa gömülerek muhafaza edilen diğer iki pano üzerinde ise kadın büstleri vardır. Kadın figürlerinin başlarının yanında "OGPOC" ve "EAP" kısaltmaları bulunur (Res. 5b). Bu kısaltmalar Eski Yunancada yaz ve ilkbahar mevsimlerinin kısaltmasıdır. Bu mozaiklerin varlığı yapının ikinci katında 'Dört Mevsim' kişileştirmelerinden oluşan başka bir kompozisyonun daha var olduğunu gösterir. İkinci kat mozaikleri, işçilik ve kompozisyon olarak Geç Roma-Erken Bizans dönemi özellikleri gösterir ve 5. yy.'ın son çeyreği ile 6. yy.'ın ilk yarısında yapılmış oldukları düşünülmektedir¹⁹.

1992 yılında zemin katta D Odası eksedrasında yapılan temizlik çalışmaları esnasında kadın figürlü bir başka mozaik tespit edilmiştir. Kadın figürü, Thalassa'yı temsil eder²⁰ (Res. 6c-d). Yine 1992 yılında yapılan çalışmalarda C Odası'nda hayvan figürlerinden oluşan bir zemin mozaigi tespit

¹⁸ Figür ilk bakışta Hıristiyanlığa ilişkin bir tasvir gibi algılsa da mozaikler; İmparator Theodosius'un kutsal tasvirlerin zemin döşemeleri üzerine yapılmasını yasaklayan fermanından sonraki bir döneme ait olduğu için böyle bir kullanım söz konusu olamaz. Yazıt kırık ve mevcut harfler iyi dilek veya şükran anlamı içeren kelimelere de ait olabilir.

¹⁹ Mozaikler detaylı bir çalışma konusu olarak XI. Uluslararası AIEMA Mozaik Sempozyumu'nda sunulmuştur. Öztaşkın 2009 (Baskıda).

²⁰ Önceki çalışmalarda Azize Euphemia olarak tanımlanan figürün üzerinde yapılan detaylı çalışmalar neticesinde Thalassa'yı temsil ettiği ortaya çıkarılmıştır. Thalassa ikonografisi için bk.: Cahn 1981, 828; Şahin 2008, 147-154.

edilmiştir (Res. 6a-b). Burada doğudaki geometrik bordürün içerisinde su kuşları bulunur. Buradan C Odasına açılan iki kapı açıklığı mevcutsa da mozaik döşemenin nasıl devam ettiği henüz kazısı tamamlanmadığı için bilinmemektedir. Batıdaki bordür ise altıgenlerin oluşturduğu sekizgenlerden oluşur. Kompozisyonun merkezinde yine tavşan, keçi ve balıklar yer alır. Her iki mozağin stil özelliklerine göre 3. yy. sonu-4. yy. başında yapıldığını söylemek mümkündür. Yapıdaki mozaik döşemelere bakıldığında mozaiklerin iki ayrı evrede yapıldıkları görülmektedir. Thalassa figürü, Geç Antik Çağ'da su ile ilgili yapılarda sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca yapının yakınında bir su kaynağının varlığı ve yapının plan özellikleri ilk evrede burada inşa edilmiş bir hamam yapısı olabileceğini gösterir. C odasındaki kubbe kemerlerini taşıyan ayakların kısmen taban mozağına oturması, yapının ikinci bir inşa evresi geçirdiğini doğrular. Ancak mozaik fragmanlarının yerleşimleri ikinci evreye ait duvarların büyük ölçüde ilk evreye uygun olarak yapıldığını gösterir. Ancak kazı çalışmaları tamamlanmadığından mozaik döşeme dışında yapıda ilk evreye ait duvar izleri tespit edilememiştir. Bu durum yapının önceki evre planını kısmen tekrar ederek yeniden inşa edildiğini doğrular.

Mimari Plastik Buluntular

Yapı mimari plastik buluntular açısından oldukça zengindir. Yapıda düşmüş halde bulunan ve yeri tam olarak saptanamayan haç motifli parçalar vardır. Bunlardan bir tanesi konsol parçasıdır; (Res. 7d) bir tanesinin ise duvar yüzeyinde kullanıldığı anlaşılmaktadır (Res. 7g). Diğer haç motifli iki parça ise tek yüzü işlenmiş levha parçalarıdır (Res. 7b, h). Bunlardan restitüsyonu yapılan dikdörtgen levha üzerinde madalyon içerisinde yaşayan haç motifli yer alır (Res. 7b-8a). Yapıda bu örnekteki bitkisel bordürün benzeri olan farklı levhalara ait birçok parça bulunmuştur²¹ (Res. 7c).

Mozaikli Yapı'da ele geçen en ilginç parçalardan bir tanesi de üzerinde arkad imitasyonu bulunan delikli levhadır (Res. 7a - 8a). Sütun başlığı üzerindeki yivler, kemerler üzerinde taşların çizgileri işlenmiş, mimari detaylar gösterilmeye çalışılmıştır. Arkadların altında ise balık pulu motifleri içerisinde haçlar yer alır. Tek bir bitkisel bordürle çevrelenen levhanın tam ölçüleri tespit edilememiştir. Parça mimaride seperator işleviyle kullanılan levhalardan daha küçük boyutludur. Bu özelliği ile yapıda farklı bir düzenlemeye ait olarak kullanılmış olmalıdır. Parça üzerindeki sütun imitasyonları Orta Bizans Dönemi'ne ait mimari plastik eserler üzerinde sıklıkla karşımıza çıkar. Ancak delikli levhalar içerisinde parçanın benzerine rastlanmamıştır. Parçadaki işçilik özellikleri ve bitkisel motiflerin işlenişi, Likya Bölgesi örneklerinde 5-6. yy'a ait parçalarda görülür²².

Yapıda parçaları eksik olarak ele geçen mermer masa tablasının benzerlerine de Doğu Akdeniz'de sıkça rastlanmaktadır (Res. 7f - 8c). Araştırmalar bu eserlerin Geç Roma tricliniumlarında sivil amaçlarla kullanımına dikkat çeker. Doğu Akdeniz'deki örneklerle dayanarak Roma Dönemi'nden sonra bu öğelerin altar işleviyle kullanıldığı da bilinir. Bazı araştırmalar bu tip mimari elemanların manastır trapezalarındaki kullanımına dikkat çeker. Örneklerin hem sivil hem de dini yapılarda ele geçmesi işlev belirlemede zorluk sağlamıştır. Korinth kazılarında ele geçen örneklerle dayanarak bunların mobilya işlevinin yanı sıra ruhani kişiler için düzenlenen yemek litürjisinde de kullanılmış olabileceğini belirtmek gerekir. Yine de tüm bu örneklerdeki ortak tarihlendirme kriteri kemerli masa tablalarının 4-8. yy'lar arasında kullanıldığıdır²³.

²¹ Bu parçanın benzerine Gemiler Ada III no.lu kilisenin altar parçası olarak rastlanmıştır. Örnek için bk.: Asano 1998, 538 Res. 7; Limyra'da ele geçen örnek için bk.: Pülz – Ruggendorfer 2004, 73 Res. 23.

²² Alparslan 2003, 261 Res. 1. Ayrıca levha ile benzer özellikler gösteren küçük bir parça Ksanthos Akropol kilisesinde tespit edilmiştir. Canbilen-Lebouteiller-Sodini 1996, 227, fig. 42-43.

²³ Altar işleviyle kullanılanlar için bk.: Flood 2001, 41-72; trapezalarındaki kullanımı için bk.: Popovic 1998, 281-303; Korinth

Yapıda bulunan bahüster ve çifte sütun başlığının benzerleri Akdeniz'de 6. yy. kontextlerinde sıklıkla karşılaşılan örneklerdendir (Res. 7e-8d, 7i) Başlığın üzerinde akanthus yapraklarının yanı sıra dört köşede nar motifleri bulunur²⁴.

Küçük Buluntular

Yapıda küçük buluntular ağırlıklı olarak C Odasının batısındaki taş havuzda ele geçmiştir. 1992 yılı kazısında taş havuz içerisinde II. Iustinus dönemine ait dört adet bronz sikke ele geçirilmiştir²⁵ (Res. 9g). Yapılan çalışmalarda seramik buluntular arasında 5-6. yy. Kıbrıs üretimi Kırmızı Astarlı seramikler en yoğun grubu oluşturur²⁶ (Res. 9b-c). Ayrıca 5. yy'a ait kandiller ve doğu Akdeniz'de 6-7. yy. kontextlerinde ele geçen unguentariumlar bulunmuştur²⁷ (Res. 9a-d). Cam buluntular arasındaki en yoğun grup olan kadehler de hamur ve form açısından 5-7. yy. içerisinde değerlendirilir²⁸. Yapıda ele geçen buluntular arasında az sayıda olmasına rağmen net olarak tanımlanabilen maden eserler de yer alır. Bunlardan altın kaplamalı bronz kabın başka bir örneği Sardis'te 7. yy'a tarihlenmiştir²⁹ (Res. 9e). Üzerinde dairesel delikli motifler bulunan dikdörtgen, bronz kemer tokasının benzerleri de Akdeniz çevresinde 5-7. yy.'lar arasında görülür³⁰ (Res. 9f).

Sonuç

Mozaikli Yapı'nın zemin katında yer alan mozaikler ile ikinci katında yer alan mozaikler arasında stil ve dönem farklılıkları göze çarpar. Zemin kat mozaığı üzerindeki Thalassa figürü Geç Antik Çağ'da su ile ilişkili yapılarda sıklıkla kullanılmıştır ve stil özellikleri 3. yy' sonu-4. yy. başını işaret eder. Ancak ikinci kat mozaikleri 5. yy. sonu-6. yy. başına aittir. C Odası'nda kubbeyi taşıyan ayakların mozaik zeminin bordürünü keserek üzerine oturması burada birden fazla yapı evresi olduğunu düşündürür. Yapı zemin kat plan şeması bakımından da hamam yapılarına benzer³¹. Bu durum burada önceden bir hamam yapısı olduğu ve 5. yy. sonunda yapının tekrar eski plana kısmen uyularak tekrar inşa edilmiş olduğunu gösterir.

Yapının ikinci inşa aşamasında da değişiklikler yapılarak planlandığı halinden farklı olarak tamamlanmış gözlenmiştir. Buna göre doğudaki dikdörtgen biçiminde planlanan odalar, duvarlar ile bölüntülenmiş; bu şekilde daraltılan mekânlar daha da küçük kubbeler ile örtülmüştür. Olasılıkla yapılması istenen yapıda ikinci katın planlanmaması ya da ikinci kat merdivenin başına başka bir biçimde tasarlanmış olması yüzünden merdiven, planda J odası olarak işaretlenen alana sonradan yerleştirilerek ikinci kata çıkış sağlanmıştır. Merdiveni taşıyan kemer ve duvarlar, J Odası duvarları örüldükten sonra eklenmiştir. Odaları bölen duvarların ve merdiveni taşıyan kemerler ile ana duvarlar aynı

örnekleri için bk.: Scranton 1957, 139-140 Lev. 36/b-d; kemerli masa tablaları için bk.: Nussbaum 1961, 23; Tekinalp 2006, 789-800, 795 Res. 14; Abbasoğlu 1997, 42 Res. 2; Quatember 2003, 142, taf. 57.

²⁴ Doğan 2005, 75 Res. 3.

²⁵ Atvur 1999; Olcay Uçkan 2006, 138.

²⁶ CRSW Form 1-8-9 ve 11 için bk. Hayes 1972, 371-386.

²⁷ Kandiller için bk.: Bailey 1980, 418; unguentariumlar için bk.: Hayes 1992, 8-9.

²⁸ Olcay Uçkan 2006, 138.140-141.

²⁹ Crawford 1990, 655 Res. 12.

³⁰ Schulze-Dörlamm 2002, 72-75. Yapıdaki küçük buluntuların tamamı için bk.: Öztaşkın – Öztaşkın 2008.

³¹ Yapıya plan bakımından en yakın örnek Anemurium'da Hamam II 7a olarak adlandırılan yapıdır. Bu yapı için bk.: Tülek 2004, 238-240. Peshlow da Mozaikli Yapı'nın ilk evresinde hamam olabileceğini belirtmiş ancak detaylı bir değerlendirme yapmamıştır. Peshlow 2001, 201.

malzeme-teknik özelliklere sahiptir. Buna rağmen duvarlar arasında bağlantı olmaması ve pencere açıklıklarının aynı özelliklerde duvarlarla kapatılması, ikinci yapı evresinde yapının henüz tamamlanmadan inşa esnasında mekân düzenlemesinin değiştirildiğini gösterir. Yapıda dikkat çeken bir başka unsur da olasılıkla yapının inşası tamamlanmadan önce kuzeybatı köşesinde meydana gelen çökme-dir. Burada C Odası batı duvarında yer alan testere dişi kör kemerler üzerinde tamir izleri görülür. Ancak tekrar ayağa kaldırılan duvarda aynı düzenleme harçsız biçimde yerleştirilmiştir. Atrium ise yapının ikinci yapı evresinde eklenmiş yâda hamam yapısına ait duvarlar tekrar kullanılmış olmalıdır.

Benzer örnekler ışığında yapı değerlendirildiğinde mimari ve küçük buluntular arasında dönem farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Bu çelişki yapıya bütün olarak tarihlendirme önerisi getirmeyi zorlaştırmaktadır. Birçok farklı dönemde iskân edilen bir alanda Erken Bizans Dönemi'ne ait seramiklerin ve küçük buluntuların varlığı, alandaki yerleşim katlarının karışması gibi durumlarla açıklanabilir. Ancak yapıda tarihlendirme sağlayabilecek benzer mimari örneklerle çağdaş herhangi bir seramik buluntuya da rastlanmamıştır. Buluntuların yanı sıra mozaikler ve mimari arasında da dönem farklılığı görülür. Mozaikler üzerinde herhangi bir onarım veya farklı renkte harç kullanımı görülmemektedir. Akdeniz'deki tüm yerleşimlerde Erken Bizans Dönemi'ne ait özellikler gösteren mozaiklerin, benzerleri 11. yy. ve sonrasına tarihlenen malzeme-teknikteki kubbesi üzerinde yer alması ve küçük buluntularla aynı döneme ait özellikler göstermesi de dikkat çekicidir.

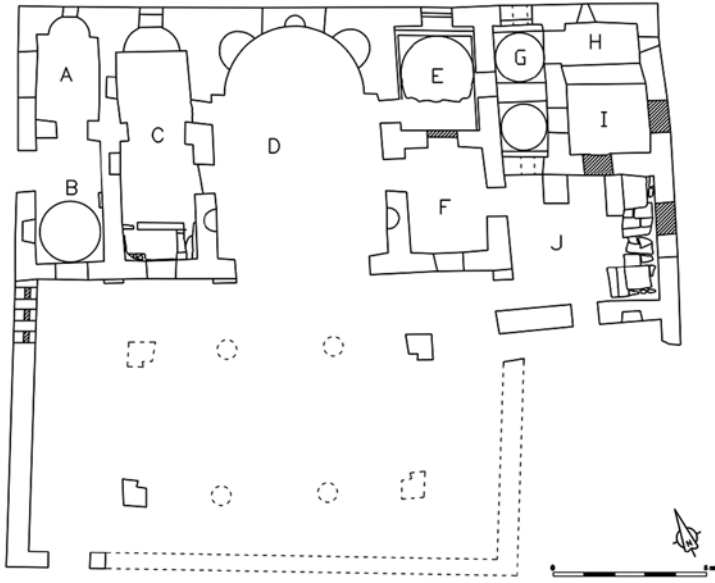
Taş-tuğla almaşık kemerler için erken dönemde görüldükleri söylenebilse de testere dişi frizler ve diğer tuğla dekorasyonların varlığı çelişkiyi ortadan kaldırmaz. Ancak Olympos antik kentinde 2009 yılı çalışmalarında tuğla dekorasyonun Erken Bizans Dönemi'ne ait olabileceğini destekleyen yeni veriler elde edilmiştir. Daha önceki yayınlarda şapel olarak adlandırılan, transeptli bazilikanın kuzeyindeki yapının, 2009 yılı kazı çalışmalarıyla bir Erken Bizans Dönemi vaftizhanesi olduğu anlaşılmıştır. Vaftizhane nartheksindeki tuğla işçilikler Mozaikli Yapı ile paralel özellikler gösterir. Kullanılan tuğla boyutları da her iki yapıda aynıdır. Burada dikkat edilmesi gereken bir başka nokta Olympos A Alanı'nda yer alan A Kilisesi ve Vaftizhanesi ile Mozaikli Yapı'nın çağdaş olabileceğini gösteren verilerin bulunuşudur. Kilise transeptli oluşu ile Erken Bizans Dönemi'nde inşa edilmiş olabileceğini gösterir. 2009 yılında yapılan çalışmalarda Vaftizhane binasında basamaklı bir vaftiz havuzunun kazılarının tamamlanması; ele geçen mimari plastik eserlerin üslup özellikleri, Vaftizhanenin de kesinlikle Erken Bizans Dönemi'ne ait olduğunu gösterir. Her iki yapının da duvarlarında dönem farklılığına işaret eden herhangi bir dilatasyon yoktur. Aynı biçimde Vaftizhane'nin batısında yer alan beşer nişin de yapıya sonradan eklenmiş olabileceğine dair herhangi bir iz tespit edilememiştir. Vaftizhane'nin güney arkadları üzerinde de Erken Bizans dönemi özellikleri gösteren kırmızı şeritlerle panolara ayrılmış fresko izleri halen görülebilmektedir.

Bu durum malzeme-teknik özelliklere göre yapılan değerlendirmenin Olympos ve çevresinde farklı öğelerle birlikte yorumlanmasını gerektirmiştir. Sonuç olarak Mozaikli Yapı'nın; 4. yy. veya öncesine ait hamam yapısının mozaikleri kullanılarak, 5. yy'da tekrar inşa edildiği düşünülmektedir. Duvarlarda ve mekânlarda birçok değişiklik yapılmış, yapı planlandığı halinden farklı olarak inşası 6. yy. başında tamamlanmış olmalıdır. Mevcut verilere göre de 7. yy. ortasına kadar kullanılmıştır.

Kısaltmalar ve Kaynakça

- Abbasoğlu 1997 H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu", KST XVIII.2, Ankara, 27-31 Mayıs 1996 (1997) 41-50.
- Alparslan 2000 S. Alparslan, "Antalya İli ve Likya Bölgesinde Bizans Dönemine Ait Mimari Plastik Eserler", AST 17.1. Ankara, 24-28 Mayıs 1999 (2000) 29-38.
- Alparslan 2001 S. Alparslan, "Antalya İli ve Likya Bölgesinde Bizans Dönemine Ait Taş Eserler: 1999 Yılı Araştırmaları", AST 18.1. İzmir, 22-26 Mayıs 2000 (2001) 107-114.
- Alparslan 2002 S. Alparslan, "Lykia'da Bizans Dönemi Araştırmaları", bk.: K. Olşen (ed.), 20. AST 1. Ankara, 27-31 Mayıs 2000 (2002) 127-138.
- Alparslan 2003 S. Alparslan, "The Evaluation of the Motifs and Styles of the Architectural Sculpture of the Byzantine Age in Antalya and Lycia", Adalya VI, 2003, 251-264.
- Alparslan 2006 S. Alparslan, "Likya'da Bizans Taş Eserleri", bk.: K. Dörtlük (ed.), III. Likya Sempozyumu. Antalya, 7-10 Kasım 2005 (2006) 209-224.
- Asano 1997 K. Asano, "The Excavation of Church III on Gemiler Ada Near Fethiye", KST XVIII.2, Ankara 1996 (1997) 451-470.
- Asano 1998 K. Asano, "The Excavation of Church III on Gemiler Island (1996 Season)", KST XIX.2, Ankara 1998 (1998) 531-540.
- Atvur 1999 O. Atvur, "Olympos Antik Kenti (1991 – 1992) Çalışmaları", ASanat 88, 1999, 13-31.
- Bailey 1980 D. Bailey, A Catalogue of Lamps in the British Museum II (1980).
- Buchwald 1979 H. Buchwald, "Lascarid Architecture", JÖB 23, 1979, 261-296.
- Cahn 1981 H. A. Cahn, "Thalassa", bk.: H.C. Ackermann (ed.), LIMC 8 (1981) 1198-1199, 828, 1981.
- Canbilen-Lebouteiller-Sodini 1996 H. Canbilen-P. Lebouteiller-J.P. Sodini, "la Basilique de L'acropole Haute De Xanthos", AA IV, 1996, 201-229.
- Cavarnos 1995 C. Cavarnos, Byzantine Churches of Thessaloniki: An Illustrated Account of the Architectural and Iconographic Decoration of Seven Byzantine Churches of Thessaloniki (1995).
- Crawford 1990 J. S. Crawford, The Byzantine Shops at Sardis (1990).
- Doğan 2005 S. Doğan, "Alanya Müzesi'ndeki Bizans Dönemi taş Eserleri", AST 22.2, Konya, 24-28 Mayıs 2004 (2005) 77-86.
- Ersen 1990 A. Ersen, "Orta ve Geç Devirde Bizans Mimarisinin Merkez (İstanbul) ve Yunanistan Örneklerindeki Üslup Farklılıkları", Sanat Tarihi Araştırmaları 7, 1990, 2-16.
- Foss 1994 C. Foss, "Lycian Cost in the Byzantine Age", DOP 48, 1994, 1-52.
- Flood 2001 F. B. Flood, "The Medieval Trophy as an Art Historical Trope: Coptic and Byzantine Altars in Islamic Contexts", Muqarnas 18, 2001, 41-72.
- Gökalp – Bursalı 2006 Z. Demirel Gökalp – M. Bursalı, "Early Byzantine Terracotta Lamps Found in Olympos", X. Symposium on Mediterranean Archaeology. 9-Ankara, 11 Mart 2006. (Baskıda)
- Gökalp-Yıldırım 2010 Z. Demirel Gökalp – Şener Yıldırım "Lykia Olympos'unda Bir Restitüsyon Denemesi", Adalya XIII, 367-387. 2010.
- Hayes 1972 J. W. Hayes, Late Roman Pottery (1972).
- Hayes 1992 J. W. Hayes, Excavations at Saraçhane in İstanbul II (1992).
- Harrison 1963 R. M. Harrison, "Churches and Chapels of Central Lycia", AnatSt 13, 1963, 117-151.
- Hellenkemper – Hild 2004 H. Hellenkemper – F. Hild, Tabula Imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphylien (2004).
- Mercangöz 1990 Z. Mercangöz, "Kirselikteki Manastır Kilisesi", ASanat 5, 1990, 117-138.
- Mercangöz 1992 Z. Mercangöz, "Kapıkırı Adası'ndaki Manastır Kilisesi Üzerine Düşünceler", Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi 6, 1992, 73-90.
- Nussbaum 1961 O. Nussbaum, "Zum Problem der Runden und Sigmaförmigen Altarplatten", JbAC 4, 1961, 18-23.

- Olçay Uçkan 2001 B. Y. Olçay Uçkan, "Olympos'da Geç Antik Çağ ve Bizans Dönemine Ait Bulgular", bk.: S. Alparslan (ed.), V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları. Ankara, 19-20 Nisan 2001 (2001) 353-360.
- Olçay Uçkan 2006 B. Y. Olçay Uçkan v.d., Likya'da Bir Korsan Kenti: Olympos (2006)
- Olçay Uçkan 2007 B. Y. Olçay Uçkan v.d., "2005 Yılı Olympos Yüzey Araştırması", AST 24.2. Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran 2006 (2007) 123-134.
- Olçay Uçkan 2008 B. Y. Olçay Uçkan, "Olympos Kazısı 2006 Yılı Çalışmaları", KST 29.3, Kocaeli, 28 Mayıs-1 Haziran 2007 (2008) 73-78.
- Olçay Uçkan 2009 B. Y. Olçay Uçkan v.d., "Olympos Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları", KST 30.3, Ankara, 26-30 Mayıs 2008 (2009) 373-386.
- Ötüken 1978 "İstanbul Son Devir Bizans Mimarisinde Cephe Süslemeleri", Vakıflar Dergisi 12, 1978, 213-233.
- Ötüken 1999-2000 Y. Ötüken – S. Alparslan – M. Acara, "Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kuzey Ek Yapısının Yeni Bir Değerlendirmesi", Adalya IV, 1999-2000, 221-242.
- Öztaşkın 2007 G. K. Öztaşkın, Antalya/Çıralı, Yanartaş(Khimera)'taki Bizans Dönemi Yapıları (Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Eskişehir 2007).
- Öztaşkın – Öztaşkın 2008 M. Öztaşkın – Gökçen K. Öztaşkın. "Building with Mosaics in Olympos: A Comparative Evaluation of Finds and Construction", Byzantine Small Finds in Archaeological Contexts, İstanbul, 2-4 Haziran 2008. (Baskıda)
- Öztaşkın 2009 M. Öztaşkın, "Olympos Mozaikli Yapı: Geç Antik Çağ-Erken Bizans Dönemi Mozaikleri", XI. Uluslararası AİEMA Mozaik Sempozyumu. Bursa, 16-20 Ekim 2009. (Baskıda)
- Parman – Uçkan 2006 E. Parman – B.Y. Olçay Uçkan, "Olympos'un Ortaçağ Doku", bk.: K. Dörtlük (ed.), III. Likya Sempozyumu. Antalya, 7-10 Kasım 2005 (2006) 587-600.
- Peschlow 1990 U. Peschlow, "Die Arkitektur der Nikolaoskirche in Myra", bk.: Borchardt (ed.), Eine Lykische Metropole, IstForch 30 (1975) 303-359.
- Peschlow 1993 U. Peschlow, "Spuren Des Byzantinischen Mittelalters in Lykien", J. Borchhardt-G. Dobesch (ed.), Akten des II. Internationalen Lykien-Symposiums, Wien, 6.-12. Mai 1990, Bd. 2 (1993) 59-67.
- Peschlow 2001 U. Peschlow, "Die Kirche Von Tersane Auf Kekova Adası. Überlegungen Zum Lykischen Kirschenbau", bk.: C. Özgünel – O. Bingöl (ed.), Günışığında Anadolu Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar (2001) 197-208.
- Peschlow 2005 A. Peschlow-Bindokat, Herakleia: Şehir ve Çevresi (2005).
- Popovic 1998 S. Popovic, "The Trapeza in Cenobitic Monasteries: Architectural and Spiritual Contexts", DOP 52, 1998, 281-303.
- Pülz – Ruggendorfer 2004 A. Pülz – P. Ruggendorfer, "Kaiserzeitliche und frühbyzantinische Denkmäler in Limyra: Ergebnisse der Forschungen in der Oststadt und am Ptolemaion (1997-2001)", bk.: R. Pillinger – R. Harreither (ed.), Mitteilungen zur Christlichen Archäologie 10, 2004, 52-79.
- Quatember 2003 U. Quatember, "Marmorinventar", bk. C. Lang-Auinger (ed.) Das Hanghaus 1 in Ephesos Ausstattung und Funde, FIE VIII/4, (2003) 121-152.
- Schulze-Dörrlamm 2002 M. Schulze-Dörrlamm, Byzantinische Gürtelschnallen und Gürtelbeschläge im Römisch-Germanischen Zentralmuseum (2002).
- Scranton 1957 R. L. Scranton, "Medieval Architecture: In the Central Area of Corinth", Corinth 16, 1957, 1-147.
- Şahin 2008 D. Şahin, "Zeugma Mozaikleri Üzerinde Yer Alan Tethys Betimlemeleri", bk.: M. Şahin (ed.), The Proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye: The Mosaic Bridge from Past to Present (2008) 147-153.
- Tekinalp 2006 M. Tekinalp, "Arykanda Kenti Bizans Dönemi Mimari Plastik ve Litürjik Taş Eserleri", III. Likya Sempozyumu. Antalya, 7-10 Kasım 2005 (2006) 789 vd.
- Trkulja 2004 J. Trkulja, Aesthetics and Symbolism of Late Byzantine Church Facades. (Yayınlanmamış Doktora Tezi Princeton 2004)
- Tsuji 1995 S. Tsuji (ed.), The Survey of Early Byzantine Sites in Ölüdeniz Area (Lycia, Turkey): First Preliminary Report (1995).
- Tülek 2004 F. Tülek, Late Roman and Early Byzantine Floor Mosaics in Cilicia. (Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Indiana Bloomington, University of Illinois at Urbana Champaign, 2004).
- Uğurlu 2007 E. Uğurlu, "Olympos ve Zeniketes'in Kalesinin Lokalizasyonu", Adalya X, 2007, 81-104.

Res. 1
Olympos Mozaikli Yapı planı

Res. 2
Olympos Mozaikli Yapı
güneyden ve kuzeydoğudan
görünüş

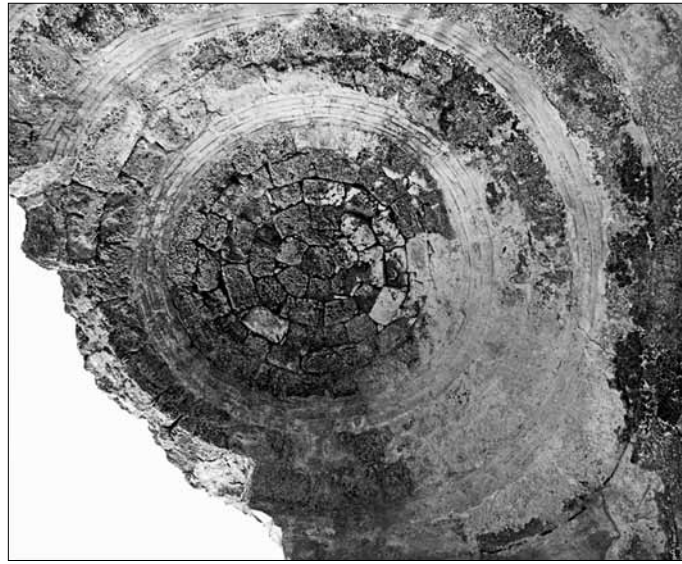
Res. 3 Olympos Mozaikli Yapı harç ve tuğla kullanımları

B Odası

C Odası

E Odası

G Odası

Res. 4 Olympos Mozaikli Yapı B, C, E, G odaları kubbeleri

a

b

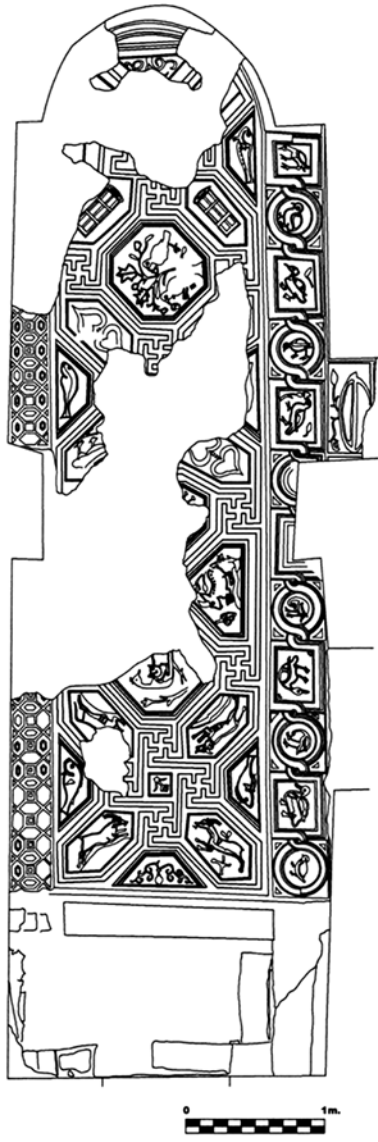

c

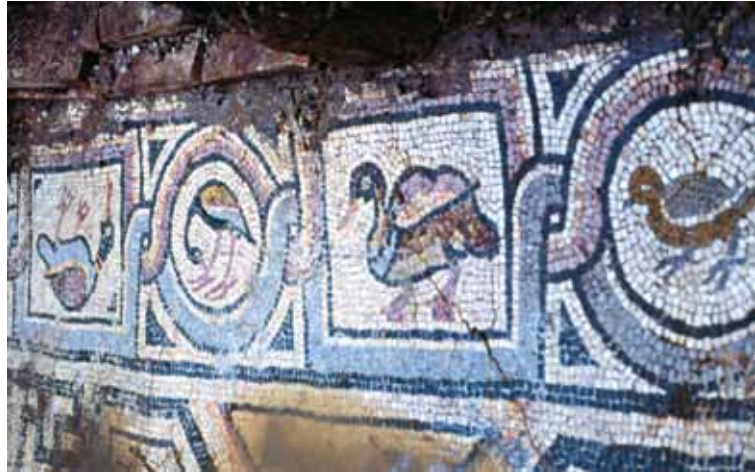

d

Res. 5
Olympos Mozaikli Yapı
ikinci kat mozaikleri

a

b

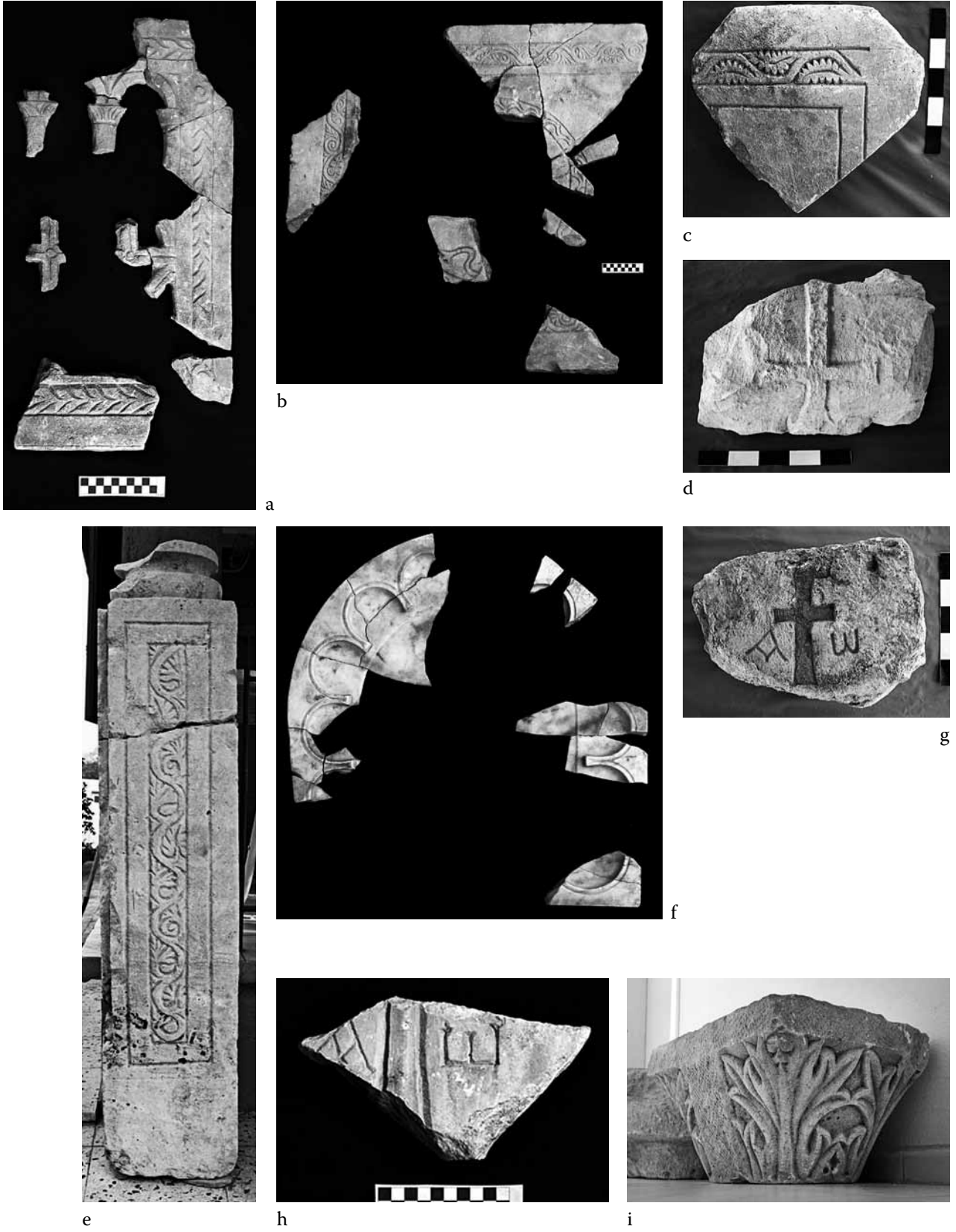

c

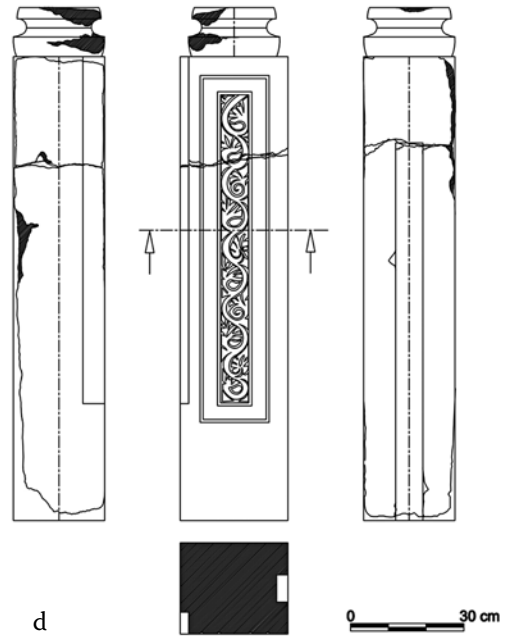
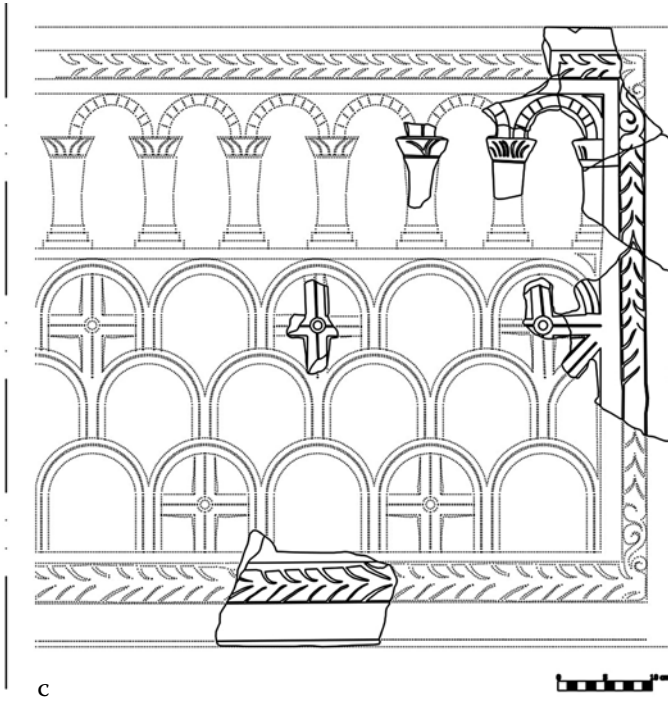
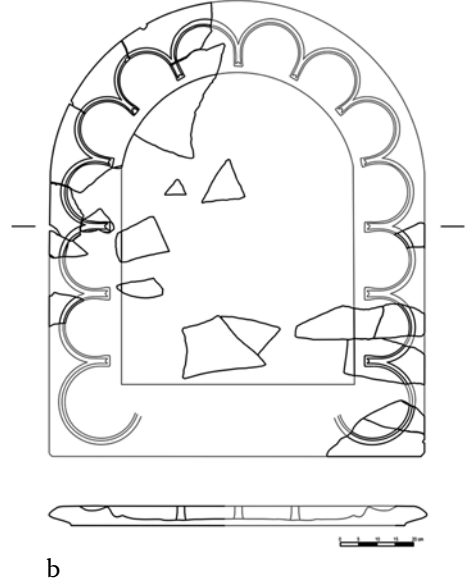
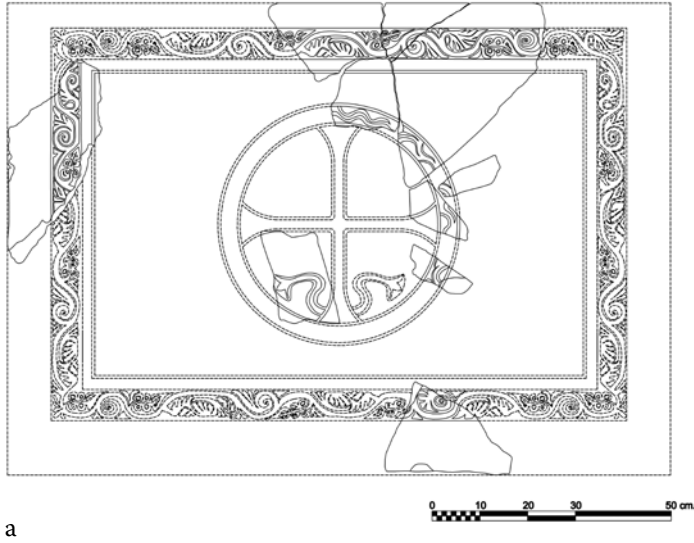

d

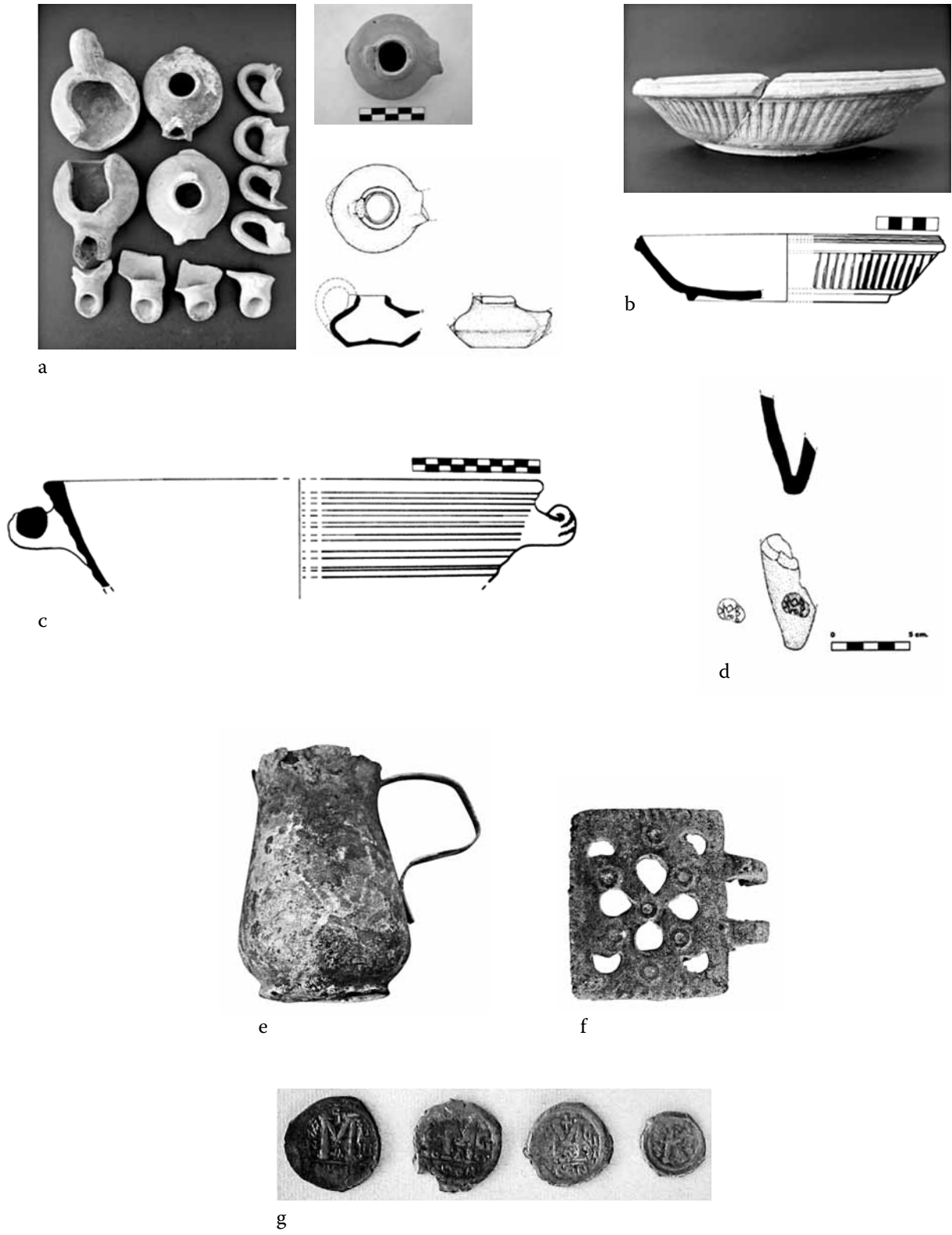
Res. 6
Olympos Mozaikli Yapı
zemin kat mozaikleri

Res. 7 Olympos Mozaikli Yapı mimari plastik buluntular

Res. 8 Olympos Mozaikli Yapı mimari plastik restitüsyonları

Res. 9 Olympos Mozaikli Yapı sikke, seramik ve maden buluntuları